

Opis źródła:

W XIX wieku wylewy Wisły stanowiły poważny problem dla mieszkańców terenów nadwiślańskich, powodując liczne zniszczenia i straty. Częste i intensywne opady deszczu, a także topniejący śnieg skutkowały podnoszeniem się poziomu wody, co prowadziło do zalewania pól uprawnych, domów i infrastruktury. Skutki wylewów Wisły były wieloaspektowe. Zniszczenia w rolnictwie prowadziły do głodu i ubóstwa w regionach dotkniętych powodzią, natomiast zniszczenia w miastach wpływały na gospodarkę lokalną, dokonując spustoszenia w handlu i rzemiośle. W odpowiedzi na te kryzysy, władze podjęły działania mające na celu przeciwdziałanie wylewom. Wprowadzono regulację koryta rzeki, budowę wałów przeciwpowodziowych oraz systemów hydrotechnicznych, które miały na celu kontrolowanie przepływu wody i zabezpieczenie terenów przed zalewami.

Miejsce wydania:

Tygodnik Illustrowany. 1865, t.11, nr 284 (4 marca), s.84.

Miejsce przechowywania oryginału źródła:

Biblioteka Narodowa

Tekst źródła:

O uporządkowaniu Wisły

Coroczne wylewy Wisły zrzadzają ogromne szkody na całym prawie powiślu. W wielu miejscowościach masy wód, zalawszy obszary gruntów, a nie mając dostatecznego odpływu, pozostają przez długi przeciąg czasu, szerząc zgniliznę, niszcząc oziminy i nie dopuszczając zaprowadzenia zasiewów wiosennych. Zdarza się często iż prąd wody, uderzając silnie o brzegi, porywa takowe, tak iż znaczne przestrzenie gruntów, a nawet domostw, wpadają w nurty Wisły, jak to naprzykład miało miejsce w dobrach Wawrzyńczyce, w powiecie miechowskim, gdzie przez lata prąd zerwał około 50 morgów gruntu, wraz z osadami włościańskimi, gdy przeciwny brzeg Wisły, od strony Galicyi, jako obsadzony wikliną, nie poniósł żadnej szkody.

Ulepszenie spływu i zapobieżenie niszczącym wylewom, zadaniem jest przyszłego uporządkowania Wisły.

Aby ulepszyć spław, potrzeba przedsięwziąć skuteczne środki pogłębienia koryta rzeki, usunięcia mielizn i wszelkich innych zawad, tak iżby żegluga odbywać się mogła dogodnie i bez przerwy, przez całe półrocze letnie, nawet przy najniższym stanie wody.

[...]

Częściowe budowanie tam i sypanie wałów w pewnych tych miejscowościach, jakkolwiek może je zabezpieczyć od wylewów Wisły, z drugiej atoli strony sprawia to, iż masy wód z tem większą siłą uderzać będą na inne miejscowości odkryte, podrywając ich brzegi, znosząc całe obszary gruntów i szerząc w nich jeszcze większe niż przedtem spustoszenia.

Według istniejących przepisów, każdy z właścicieli prywatnych, na którego gruncie odbywa się budowa tam i wałów, obowiązany jest dostarczyć potrzebne ku temu materiały, utrzymując własnym kosztem stróża i podejmując się wykonania robót faszynowych, konserwować je nadal w dobrym stanie. W innych zaś miejscowościach urządzenie tam i wałów odbywa się kosztem rządu.

[...]

W tym celu wypadałoby zarządzić jednocześnie na całej przestrzeni Wisły, aby obydwie jej brzegi, nie tylko niskie, lecz i wysokie, ubezpieczone zostały żywymi płotami z wierzb, dla ochronienia nadal tychże brzegów od podmywania; dalej zaś, aby zasadzone zostały mniej więcej szerokim pasem, w miarę potrzebny, plantacje wierzb, któreby korzeniami swymi umocniły spójność gruntu powiśla.

Pytania do źródła.

Pytania dla uczniów szkoły podstawowej i średniej (poziom podstawowy):

1. Jakie szkody powodują coroczne wylewy Wisły na powiślu?
2. Dlaczego masy wód pozostają na zalanych obszarach przez długi czas?
3. W jaki sposób prąd Wisły niszczy brzegi i tereny przyrzeczne?
4. Co chroniło brzeg Wisły od strony Galicji przed zniszczeniem?
5. Jakie działania są proponowane w celu ulepszenia spływu Wisły i zapobieżenia wylewom?
6. Jakie środki ochronne proponuje się w celu umocnienia brzegów Wisły i zapobieżenia ich podmywaniu?

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom rozszerzony):

1. Jakie długotrwałe skutki miałyby nieuregulowanie kwestii wzmocnienia brzegów Wisły?

Literatura pomocnicza:

A.Chwalba, *Wisła. Biografia rzeki*, Warszawa 2023.

Wskazówki:

Podmywanie brzegów rzek w XIX wieku miało istotny wpływ na rozwój gospodarki, przyczyniając się do strat w rolnictwie, problemów z transportem oraz zagrożeń dla infrastruktury. Podmywanie brzegów rzek prowadziło do utraty gruntów rolnych i zmniejszenia powierzchni użytków zielonych. Wiele gospodarstw rolnych było zmuszonych do rezygnacji z upraw z powodu destabilizacji gleby i jej erozji. Rzeki były także ważnymi szlakami komunikacyjnymi. Podmywanie brzegów prowadziło do zmiany koryt rzek, co utrudniało transport towarów i ludzi. Zmiany te często powodowały, że dotychczasowe porty i postoje przestawały być użyteczne. Mosty, wały i inne konstrukcje budowane wzdłuż rzek były narażone na destrukcyjne działanie wód. Uszkodzenia te pociągały za sobą wysokie koszty napraw i były przyczyną wielu katastrof.

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord – Joanna Kunigielis